

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

לבתי ספר דתיים
יחידת לימוד בסיסית

הוראות לנבחן

- א. משך הבחינה: שתיים.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר) ודרמה — 66 נקודות
פרק שני — שירה (פיוט ושירת ימי הביניים, השירה העברית במאה ה־20) — 34 נקודות
סה"כ — 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: (1) רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי, לפי בחירת התלמיד.
- ד. הוראות מיוחדות: (1) חובה לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) אין להדגים בתשובות שונות על פי אותה היצירה.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמוחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר) ודרמה (66 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-9 (לכל שאלה — 33 נקודות; סה"כ — 66 נקודות).

מעשה חכמים

1. לפניך מעשה החכמים "מר עוקבא". קרא אותו, וענה על השאלה שאחריו.

- 1 מר עוקבא — הִיָּה עֲנִי בְּשִׁכּוֹנָתוֹ,
וְהָיָה רָגִיל כָּל יוֹם לְזֹרֵק לוֹ אֲרֻבָּעָה זְוִיִּים בְּצִנּוֹר הַדֶּלֶת.
פַּעַם אַחַת אָמַר [הָעֲנִי]: אֵלֶּךְ וְאֶרְאֶה מִי עוֹשֶׂה עִמִּי טוֹבָה זֹאת.
אוֹתוֹ הַיּוֹם שָׁהָה מֵר עוֹקְבָא בְּבֵית הַמְדָּרֶשׁ הַרְבֵּה, וְהִלָּכָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ.
5 בֵּינוֹן שָׁרְאָה אוֹתָם הָעֲנִי שָׁהָטוּ עֵצָמָם לְדֶלֶת — יֵצֵא אַחֲרֵיהֶם.
בְּרַחוּ וְנִכְנְסוּ שְׁנֵיהֶם לְתִנּוֹר גָּרוֹף.
נִכְּוּ רָגְלָיו שָׁל מֵר עוֹקְבָא.
אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ: הֵן אַתְּ רָגְלִיד עַל רָגְלִי.
חֲלִשָׁה דַּעְתּוֹ.
10 אָמְרָה לוֹ: אֲנִי מְצוּיָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְהִנָּאתִי קְרוֹבָה [לָעֲנִיִּים].

בחר בשניים מן המקומות הנזכרים במעשה החכמים "מר עוקבא", והסבר את תפקידם בעיצוב הרעיון המרכזי במעשה חכמים זה.

סיפור קצר

2. "יד ושם" / אהרן מגד

- א.** לפניך קטע ובו דברים שסבא זיסקינד אומר ליהודה כשהם מתווכחים.
קרא את הקטע, וענה על השאלה שאחריו.
"אומר לך מהו קשר" – אמר סבא זיסקינד במתינות – "קשר הרי זה זיכרון. [...]"
פרש את דבריו של סבא זיסקינד, והסבר כיצד הם מבטאים את עמדתו בקונפליקט המרכזי בסיפור. (15 נקודות)
- ב.** הסבר את עמדתו של יהודה בקונפליקט המרכזי בסיפור.
האם יש בסיפור פתרון לקונפליקט? הסבר והדגם את דבריך. (18 נקודות)

3. "המחרוזת" / גי־דה־מופסאן

- הסבר את הגורמים לסבל של מתילדה ליזל במהלך חייה.
בתשובתך כתוב גם על הגורמים הקשורים לאופי שלה וגם על הגורמים הקשורים לערכים של החברה שבה היא חיה.

שים לב: אין להדגים בתשובות שונות על פי אותה היצירה.

4. "יד ושם" / אהרן מגד או "המחרוזת" / גי־דה־מופסאן או סיפור קצר אחר

- הסיפור הקצר מתמקד בדרך כלל במרכיב מרכזי אחד ומבליט אותו (מרכיבים כגון, דמות, אירוע, קונפליקט, סמל).
תאר את המרכיב המרכזי שבו מתמקד סיפור קצר שלמדת, והסבר מה מלמד מרכיב זה על האדם.

זרמה

5. "בעלת הארמון" / לאה גולדברג

לפניך קטע ובו דברים שדורה אומרת ללנה. קרא את הקטע, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו. אנחנו באנו מארץ ישראל – מר זאנד ואני – ואני פגשתי כאן הרבה אנשים צעירים, אשר בלבם עוד הפחד מפני המלחמה. אבל עכשיו אין הם מפחדים עוד. הם יוצאים החוצה, והולכים לכל מקום, לטייל, לתאטרון, לקולנוע... [...]

א. על פי דברים אלה, כיצד מנסה דורה לשכנע את לנה לעזוב את הארמון? (11 נקודות)

ב. מה הם הנימוקים של לנה בעד ונגד עזיבת הארמון? מה היא מחליטה לעשות?

הסבר והדגם את דבריך.

(22 נקודות)

6. "ילדי הצל" / בן-ציון תומר

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. תאר את מערכת היחסים בין יורם לדובי, והסבר מה מערכת היחסים הזאת מלמדת על

כל אחד מהם. (18 נקודות)

ב. היחס של נורית ליורם משקף יחס שונה מהיחס של דובי כלפי העולים החדשים. הסבר

והדגם קביעה זו. (15 נקודות)

7. "אנטיגונה" / סופוקלס

הטרגדיה מתאפיינת במעבר הגיבור הטרגי מהצלחה לכישלון. הסבר והדגם קביעה זו על פי

דמותו של קראון.

8. "בית בובות" / הנריק איבסן

הדמות של נורה משתנה ומתפתחת לאורך עלילת המחזה, ואילו הדמות של הלמר אינה מתפתחת

ואינה משתנה.

הסבר והדגם קביעה זו.

9. "אויב העם" / הנריק איבסן

ענה על שני הסעיפים א-ב.

בסיום המחזה ד"ר שטוקמן מחליט החלטות רבות.

א. פרט שתיים מן ההחלטות האלה, והסבר כיצד הן מתקשרות להיותו "אויב העם". (20 נקודות)

ב. מה ההחלטות של ד"ר שטוקמן מלמדות על מצבו? הסבר והדגם את דבריך. (13 נקודות)

פרק שני — שירה (פיוט ושירת ימי הביניים, השירה העברית במאה ה' 20) (34 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 10-15 (לכל שאלה — 17 נקודות; סה"כ — 34 נקודות).

פיוט

10. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יְדִיד נֶפֶשׁ / ר' אלעזר אזיכרי

יְדִיד נֶפֶשׁ אֵב הַרְחָמֹן, מְשׁוֹךְ עֲבֹדְךָ אֶל רְצוֹנְךָ,
זִרְזֵן עֲבֹדְךָ כְּמוֹ אֵיל, יִשְׁתַּחֲוֶה מִוֶּל הַדָּרְךָ,
כִּי יַעֲרֹב לוֹ יְדִידוֹתֶךָ מִנֶּפֶת צוּף וְכָל טַעַם.

הַדּוֹר, נְאֻה, זִיו הָעוֹלָם, נִפְשֵׁי חוֹלֵת אֶהְבֶּתְךָ;
אֲנֵא אֶל נָא רַפָּא נָא לָהּ בְּהִרְאוֹת לָהּ נָעַם זִינְךָ;
אֲזִ תִּתְחַזֵּק וְתִתְרַפָּא וְהִיִּתָּה לָהּ שְׂפַחַת עוֹלָם.

וְתִיק יִהְיֶמוּ רַחֲמֶיךָ וְחוּס נָא עַל בֶּן אוֹהֶבְךָ,
כִּי זֶה כְּמוֹ נִכְסֵף נִכְסֵף לְרִאוֹת בְּתַפְאֶרֶת עֲזֶךָ,
אֲנֵא, אֵלִי, מִחֲמַד לִבִּי, חוֹשֶׁה נָא, וְאֵל תִּתְעַלֵּם.

הַגִּלָּה נָא וּפְרִשׁ, חֲבִיב, עָלִי אֶת סִכַּת שְׁלֹמֹכֶךָ,
תֹּאִיר אֶרֶץ מִכְבוֹדְךָ, נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בְּךָ.
מִהֵר, אֶהוּב, כִּי בָא מוֹעֵד, וְחַנְּנִי כִימֵי עוֹלָם.

במחרוזת השנייה בפיוט יש ציורי לשון הקשורים למחלה ולריפוי.

הסבר את הקשר בין ציורי לשון אלה ובין הרעיון המרכזי בפיוט.

11. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יִדְעַתָּנִי בְּטָרֶם תִּצְרֶנִי / ר' יהודה הלוי

יִדְעַתָּנִי בְּטָרֶם תִּצְרֶנִי, / וְכָל עוֹד רוֹחֶה בִּי – תִּצְרֶנִי.
הֵי־שׁ לִי מִעַמָּד, אִם תִּהְיֶה־פָנִי, / וְאִם לִי מִהֶלֶךְ, אִם תִּעֲצֶרְנִי?
וְמָה אֹמֵר? – וּמִחֲשָׁבִי בִידֶךְ! / וְמָה אוֹכֵל עֲשֵׂה עַד תִּעֲזָרְנִי?
דִּרְשָׁתִּיךָ בְּעֵת רָצוֹן – עֲנֵנִי / וְכִצְנָה רָצוֹנְךָ תִּעֲטָרְנִי,
הַקִּימֵנִי לְשַׁחַר אֶת דְּבִירְךָ / וְאֶת שְׁמֶךָ לְבָרֶךְ עוֹרְרֵנִי!

הסבר שתיים מן התקבולות בשיר, וכתוב כיצד כל אחת מהן מדגישה את הרעיון המרכזי בשיר.

שירת ימי הביניים

12. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שִׁפְלֵ רוּחַ / ר' שלמה אבן־גבירול

שִׁפְלֵ־רוּחַ, שִׁפְלֵ־בָרֶךְ וְקוֹמָה, / אֶקְדֶּמְךָ בְּרַב פֶּחַד וְאִמָּה.
לְפָנֶיךָ אֲנִי נֹחֵשׁ בְּעֵינִי / כְּתוּלַעַת קִטְנָה בְּאֶדְמָה.
מְלוֹא עוֹלָם, אֲשֶׁר אֵין קֵץ לְגִדְלוֹ, / הִכְמוּנִי יִהְיֶה־לְךָ, וּבִמָּה?
הִדְרֶךְ לֹא יְכִילוֹן מְלֶאכִי־רוֹם – / וְעַל אַחַת אֲנִי כִמָּה וְכִמָּה!
אֲשַׁחַר אֵל בְּרֵאשִׁית רְעִיּוֹנִי / אֲשֶׁר לְשִׁמוֹ תִּהְיֶה־לִּי כָל נִשְׁמָה.

הסבר את הבית האחרון בשיר, וכתוב כיצד השיר משתלב בתפילה הנרמזת בו.

השירה העברית במאה ה' 20

אדם מול בוראו

13. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נסוגה אל חצרות קדשך / טניה הדר

נסוגה אל חצרות קדשך -
והיכן אותן חצרות שקופות מוארות
של אהבתך,
בתוך העשן, זהום האויר, רעש
האקרנים הבלתי פוסק
החסך שאינו מתמלא לעולם -
הירק המרקם בלוח חתום של שמים

העלים הנושרים בצֶהָב מתכתי חלוד
על מסגרת החלון (ספק זהב, ספק טבק),
מתדפקים בחצפה אחרונה,
בעקשות בלתי מובנת

הסבר את התרומה של החזרה בשיר ושל אחת מן הפסיחות בו לעיצוב הרעיון המרכזי בשיר.

14. במשפחה

לפניך שיר בלי שם מאת זלדה (המתחיל במילים "בעיניו היו שרות"), קרא אותו וענה על השאלה שאחריו.

בְּעֵינָיו הָיוּ שְׁרוּת
צִפְרֵי גוֹעֵדוֹ
וְנוצוֹת שֶׁל זָהָב נִשְׂרוּ
עַל הַסְּפָרִים.

אֶף אֲנִי חֲשַׁבְתִּי בְּקִפְדָּה יְלֻדוֹתִית:
הַשְׁחֹק אֵינּוּ הַגּוֹן
לְבַעַל זָקוֹן,
אֵינּוּ הַגּוֹן לְבַעַל הַלָּכָה –
אֵינּוּ הַגּוֹן לְאָב.

תאר את היחס של הבת כלפי אביה בתקופות שונות בחייה, והסבר את התרומה של שניים מן האמצעים האמנותיים בשיר לעיצוב יחס זה.

15. שירים בצל השואה

קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נצול / לאה איני

אֲבִי מִתְקַשֵּׁר לְמִסְפֵּר הַצָּלֹב לֹא עַל זְרוּעַ
וּמִקְשִׁיב־מִקְשִׁיב כְּדֶרוֹף
בְּאֶזֶן הַשְּׂמָאלִית אֵינִי מִקְשִׁיב
זָכַר לִסְטִירָה מִכְּפֹו שֶׁל אָס. אָס.
בְּאֶזֶן הַיָּד הוּא שׁוֹמֵעַ
שׁוֹמֵעַ כְּמַחְרִישׁ
אֲף אֵת הָאֶזֶן הַבְּרִיאָה הוּא עוֹשֶׂה כְּאַפְרָכְסֵת
לִסְיוּטִים שְׂבָאִים לוֹ
מְדוּרָה, מְבוּנָה, מְאוּשׁוּיץ
בְּקִרְוֹנוֹת
אֲבִי צוֹרֵחַ אַחַת לְשְׁבוּעַ כְּאוֹמֵר –
שְׁלוּמִי טוֹב
וְאַחֵר כִּף הוּא הוֹפֵךְ אֵת רֹאשׁוֹ עַל הַכֹּר הָרֶטֶב
וְנִרְדָּם עַל צֵדוֹ הַיָּמִי
נוֹתֵן אֵת אֶזְנוֹ הַמֵּתָה לְבִכְיִי
בְּכִי הַמְהִלָּךְ עַל בְּהוֹנוֹת.

השיר מסתיים בשורות האלה:

נוֹתֵן אֵת אֶזְנוֹ הַמֵּתָה לְבִכְיִי

בְּכִי הַמְהִלָּךְ עַל בְּהוֹנוֹת.

על פי שורות אלה, הסבר את ההשפעה של חוויית השואה על היחסים בין האב לבתו.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך